

■ SOŠICE Ekshumirane kosti najmanje 814 stradalnika iz jame Jazovke

Sada mogu ponovno dobiti mir

Foto: Ministarstvo hrvatskih branitelja

Ivan Tašev

Prvo što sam osjetio bila je zahvalnost što sam kao svećenik imao mogućnost biti pokraj kostiju ljudi koji su skončali prije 75 godina, koji su umrli mučeničkom smrću, što sam pronađene kosti mogao poskropiti blagoslovljenom vodom, izreći molitvu odrješenja... Ovom ekshumacijom vraća se nada da ljudi koji su na jeziv način završili svoj život sada mogu ponovno dobiti mir. No opet, žalosti što se za ovo čekalo trideset godina, što je ovo mjesto masovnoga ubojstva Hrvata sve dnevno bilo veliko smetlište, puno pivskih boca i smeća, a trebalo bi biti mjesto snažne molitve, pijeteta i suosjećanja. «Tim je riječima o ekshumaciji kostiju najmanje 814 osoba iz jame Jazovke kod Sošica na Žumberku posvjedočio za Glas Koncila kraškički župnik Ivan

S izvađenim posmrtnim ostacima najmanje 814 osoba jama Jazovka kod Sošica na obroncima Žumberka najveća je obrađena grobnica po broju ekshumiranih posmrtnih ostataka. Među njima su i kosti triju redovnica milosrdnica za koje je Kongregacija za kauze svetaca dala dopuštenje da se pokrene postupak proglašenja blaženima i svetima, kao i kosti jedne služavke Maloga Isusa.

Vučak, koji je upravitelj župe sv. Marije Magdalene na Oštrcu koja pokriva to područje.

Žrtve bacane u više navrata

U pet radnih dana trećega srpanjskoga tjedna, od 13. do 17. srpnja, u ekshumaciji žrtava iz jame Jazovke izvađeni su posmrtni ostaci najmanje 814 osoba te se odmah po završetku ekshumacije pristupilo utvrđivanju minimalnoga broja žrtava temeljem brojenja bedrenih kostiju, izvijestili su iz Ministarstva hrvatskih branitelja. Prema

prikupljenim saznanjima i iskazima svjedoka riječ je o žrtvama Drugoga svjetskoga rata i poslijeratnoga razdoblja, a žrtve su u jamu bacane u više navrata: najprije su partizani bacili u jamu tijela pripadnika vojnih postrojba NDH koje su pobili nakon bitke kod Krašića 1. siječnja 1943. godine, ali su tamo završila i tijela ranjenika, medicinskoga osoblja te nevinih ljudi koje su pripadnici Jugoslavenske armije prisilno odveli u svibnju i lipnju 1945. uglavnom iz zagrebačkih bolnica Sveti Duh i Vinogradska.

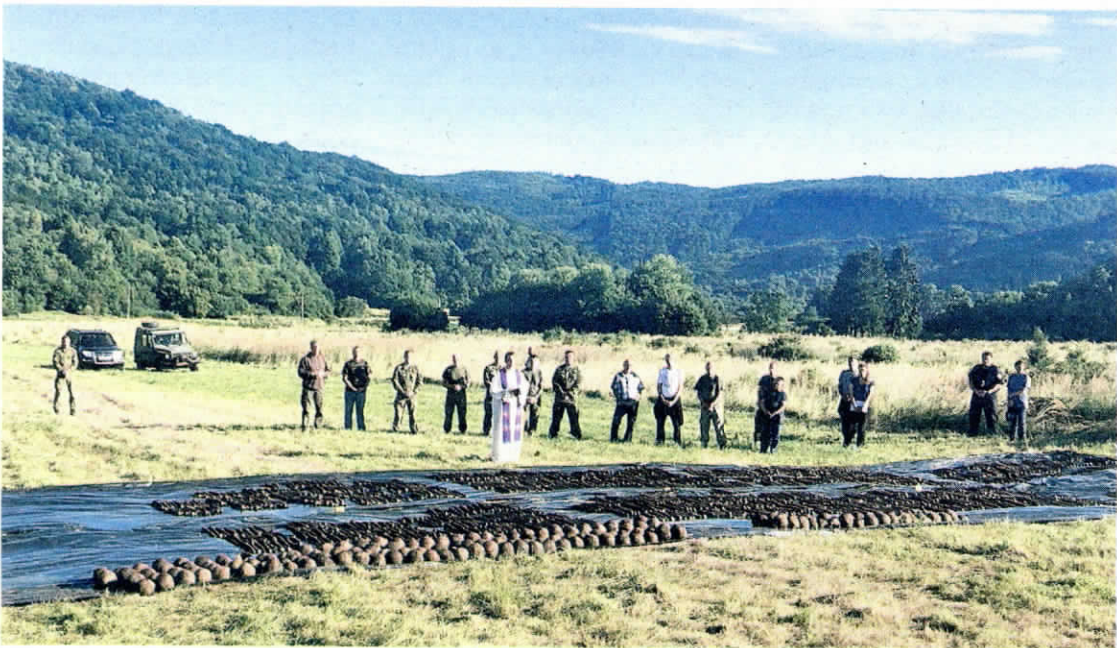
Među njima su bile i tri redovnice iz Družbe sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskoga - s. Lipharda Josipa Horvat (1902. - 1945.), s. Geralda Ana Jakob (1906. - 1945.) i s. Konstantina Roza Mesar (1907. - 1945.), njegovateljice u Psihijatrijskoj bolnici Vrapče, koje su strijeljane te bačene u jamu Jazovku.

U jami i kosti četiriju redovnica

Za njih je Kongregacija za kauze svetaca dala dopuštenje da se pokrene postupak proglašenja blaženima i svetima jer su izgubile život »in odium fidei« od komunističkoga režima u Jugoslaviji neposredno nakon Drugoga svjetskoga rata. Manje je poznato ime s. Gaudencije Faničke Šplajt (1911. - 1945.), služavke Maloga Isusa, koja je također strijeljana i bačena u Jazovku, a njezina je redovnička zajednica tek kasnije iz arhiva dobila tu informaciju.

NASTAVAK NA STR. 13

▼ Ekshumirane kosti najmanje 814 stradalnika iz jame Jazovke

Sada mogu ponovno dobiti mir

NASTAVAK SA STR. 1

U zahtjevne i složene terenske aktivnosti ekshumiranja žrtava krenulo se u ponedjeljak 13. srpnja. Dio tima bili su četiri speleologa iz speleološkoga društva »Špiljar« iz Splita, a savjetodavnu im je pomoć pružao Mladen Kuka koji je jamu otkrio 1989. godine. Na mjestu iskapanja bilo je angažirano još 15-ak djelatnika iz Ministarstva hrvatskih branitelja, Ministarstva obrane i Ministarstva unutarnjih poslova, a pristup ograđenom području imali su načelnici općina Žumberak i Krašić Zdenko Šiljak i Josip Petković Fajnik, kao i župnik Vučak.

On je prvoga dana - na početku iskapanja - na blagdan Majke Božje Bistričke u jutarnjim satima s okupljenima zagovoru Blažene Djevice Marije preporučio postupak iskapanja. »Došao sam u tom trenutku moliti upravo Blaženu Djevicu Mariju za početak iskapanja, da Bog čuva i prati svaki korak toga zahtjevnoga zadatka, da nitko u tom poslu ne strada«, rekao je Vučak.

Molitva na ustima svećenika i dionika iskapanja čula se i posljednjega dana u petak 17. srpnja, kada su u poslijepodnevnom satima sve iskopane kosti skupljene na jednom mjestu na livadi, a župnik Vučak odjeven u liturgijsko ruho - albu i štolu ljubičaste boje - pomolio se za sve ekshumirane žrtve, nakon čega su kosti odveze u Zagreb u Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku. »Svako dana slagale su se pronađene i iskopane kosti - bilo ih je po stotinu, neki dan i tristo. Našavši

se u blizini tijekom iznošenja kostiju, napravio bih znak križa, blagoslovio te kosti te molio za duše onih koji su nasilno stradali prije 75 godina te svoj život skončali u Jazovki«, rekao je župnik Vučak, koji je informaciju o iskapanjima dobio od državnih vlasti krajem lipnja, a s tim su bili upoznati i nadležni u Zagrebačkoj nadbiskupiji.

Slijedi antropološka analiza

Ministarstvo hrvatskih branitelja u svojem je priopćenju navelo da se time prvi put od otkrića postojanja jame Jazovke - sustavno i po svim pravilima struke - pristupilo ekshumaciji posmrtnih ostataka žrtava iz speleološkoga objekta. »Nakon provedene ekshumacije jama je još jednom detaljno pregledana kako bi se utvrdilo da su svi posmrtni ostatci izvađeni. Dno jame dokumentirano je od strane Ministarstva hrvatskih branitelja i Ministarstva unutarnjih poslova«, stoji u navodu.

Detaljnije su za Glas Koncila iz Ministarstva hrvatskih branitelja rekli da se dio posmrtnih ostataka nalazio u teško pristupačnom dijelu jame, što je iziskivalo dodatni napor i pažnju kod vađenja posmrtnih ostataka. »Otkako je Ministarstvo hrvatskih branitelja preuzelo nadležnost ovo je

Župnik Ivan Vučak nazočio je iskapanju tijela te je posvjedočio: »Osjetio sam zahvalnost što sam kao svećenik imao mogućnost biti pokraj kostiju ljudi koji su skončali prije 75 godina, koji su umrli mučeničkom smrću, što sam pronađene kosti mogao poskropiti blagoslovljenom vodom, izreći molitvu odrješenja... Ovom ekshumacijom vraća se nada da ljudi koji su na jezin način završili svoj život sada mogu ponovno dobiti mir.«

najveća obrađena grobnica po broju ekshumiranih posmrtnih ostataka. Ministarstvo se intenzivno za ove terenske aktivnosti pripremalo od rujna 2019. godine kada je obavljen terenski izvid u suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova. Posmrtni ostatci bit će prevezeni u Zagreb na Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku, gdje će se provesti njihova antropološka obrada, koja uključuje, među ostalim, pripremu

meditacija

Spreman na pomirenje

Ivan Bodrožić

Poznata je stvar da je sv. Jeronim znao biti i neugodan u komunikaciji s drugima, to jest da je imao više sporova s njemu bliskim osobama. Ali nije bešćutan čovjek kojega ne bi diralo to što je imao narušene odnose s drugima, pa i kad je mogao imati opravdanje ili dobar povod za to. Ipak je bio čovjek koji je osjećao i odgovornost pred Bogom da s drugima živi u miru, te da međusobno oprašta uvrjede i prijestupe. Tako je bio u zavadi i s tetom Kastorinom, sestrom svoje majke. Nije poznato oko čega su se sporili, no ostalo je očuvano Jeronimovo pismo napisano otprilike oko 375. kad se nalazio na Istoku za svojega prvoga odlaska da oprobava iskustvo pustinjačkoga života.

»Ivan apostol i ujedno evanđelist u svojoj poslanici veli: Svaki koji mrzi svoga brata, ubojica je (1 Iv 3, 15): i to je točno. Jer kako ubojstvo mnogo puta postaje iz mržnje, tako svaki koji mrzi, pa ako i nije još mačem udario, voljom je ipak ubojica. Čemu - reći ćeš - ovakav početak? Evo čemu. Da se ostavimo neprijateljstava i pripravimo Bogu stan čist u našem srcu. Srdite se, veli David, ali čuvajte se da na sagriješite (Ps 4, 5). Kako ovo treba razumjeti, apostol potpuno objašnjava: Sunce neka ne zade nad vašom srdžbom (Ef 4, 26). Što će biti od nas na dan suda, kad je sunce ne jednoga dana nego tolikih godina zašlo u našoj srdžbi? Gospodin govori u Evanđelju: *Ako dakle prinosiš dar na žrtvenik pa se ondje sjetiš da tvoj brat ima nešto protiv tebe, ostavi dar ondje pred žrtvenikom, idi i najprije se izmiri s bratom, a onda dođi i prinesi dar* (Mt 5, 23-24). Jao meni nevoljnome, da ne rekнем i tebi: koji toliko dugo vremena ili ne prinesosmo dara k oltaru, ili ga prikazasmo u gnjevu bez uzroka. Kako smo igda u svagdašnjoj molitvi mogli govoriti: Oprosti nama duge naše, kako i mi praštamo dužnicima svojim (Mt 6, 12) kad nam je u srcu jedno, a na jeziku drugo?

Molim te dakle, kako sam te prijašnjim pismom lani molio, imajmo mir što nam ga je Gospodin ostavio (usp. Iv 14, 27); a Isus Krist neka vidi moju želju i tvoje srce. Do malo pred sudom njegovim, pomirenje ili zavada primit će ili nadarje ili kaznu. Ali ako ti - što ne dao Bog - ne htjedneš, da imamo mir, ja ću biti slobodan. Ova moja poslanica, kad se pročita, mene će osloboditi od dužnosti.«

posmrtnih ostataka za antropološku analizu kojom će se utvrditi biološki profil pronađenih žrtava - spol, doživljena starost, traume i patološke promjene te eventualne identifikacijske oznake. Nakon antropološke obrade slijedi njihovo dostojno i trajno zbrinjavanje, čemu će prethoditi zajedničko usuglašavanje o lokaciji izgradnje grobnoga mjesta«, stoji u odgovoru Ministarstva hrvatskih branitelja.

Nisu potvrđena sva saznanja

U priopćenju je pak spomenuto da su terenske aktivnosti uz ekshumaciju posmrtnih ostataka iz jame Jazovke uključivale i probna iskapanja s ciljem utočnjavanja druge jame Jazovke. »Paralelno s ovim aktivnostima temeljem prikupljenih saznanja nadležnih međuresornih služba provedena su probna iskapanja s ciljem utočnjavanja moguće druge lokacije Jazovke. S obzirom na prikupljena saznanja i iskaze ljudi o zabetoniranom otvoru moguće druge jame pristupilo se pregledu terena na četiri mikrolokacije u neposrednoj blizini Jazovke probnim iskapanjima, međutim nalazom nisu potvrđena saznanja. Ministarstvo će u nadolazećem razdoblju nastaviti s daljnjim prikupljanjem saznanja koja mogu biti od koristi u budućem operativnom radu na

terenu«, izvijestilo je Ministarstvo hrvatskih branitelja.

Za komentar iskapanja zamolili smo i predstavnike udruge »Hrvatski obrambeni zdrug Jazovka« koji svake godine organiziraju komemoraciju i spomen u lipnju za sve žrtve bačene u jamu Jazovku. Njihov rizničar Žarko Jerković rekao je: »Radosni smo što su napokon iskopana tijela, ali nas žalosti što će izostati smisao svega budući da smo dobili informacije da ne će biti identifikacije tijela, uspoređivanja DNK, da se ne će podizati kaznene prijave iako ima svjedoka koji spominju imena počinitelja, a onda ni suđenja. To ne možemo prihvatiti kao članovi udruge, ali ni kao ljudi i zavjetnici - jer naš je cilj istina i pravda, a ona se ne će postići dok se ne donese pravorijek o izvršiteljima i nalogodavcima te strašne tragedije. Svaka istraga mora završiti sudskim epilogom upravo zato što su činjenicu o postojanju Jazovke komunističke vlasti tajile godinama, pa je na nama odgovornost da se sve razjasni. Također, treba se brinuti da se pronađena tijela dostojno pokopaju, a prije toga identificiraju. To ne bi trebao biti problem, postoje popisi žrtava koje su bačene u Jazovku, a dovožene su iz zagrebačkih bolnica te nije problem doći do osoba koje će dati svoj DNK. Nama se u udrugu javljaju pojedinci koji to žele učiniti i na dostojan način pokopati svoje rođake. Treba istinu objaviti, ne možemo dopustiti da sljedeći naraštaj proživljava ono što smo mi proživljavali.«

Ivan Tašev

komentar

Prizorište suočavanja
s istinom

Čak trideset jednu godinu nakon što je otkrivena masovna grobnica u jami Jazovki pokraj Sošica, u koju su komunizmom zadojeni počinitelji 1943. i 1945. godine bacili izmučena i ubijena tijela mahom Hrvata, među kojima su, osim vojnika, bili i brojni bolesni, stariji, žene i djeca, redovnice... napokon su u srpnju ove godine iskopani posmrtni ostatci najmanje 814 osoba iz te jame. Dosad se procjenjivalo da ih je 400-tinjak, no kad su iz jame izvađene kosti koje bi pripadale otprilike tolikomu broju ljudi probalo se još dublje kopati. Jeza je morala obuzeti svjedoke ekshumacije pod vodstvom Ministarstva hrvatskih branitelja i drugih ministarstava kad su ušavši dublje, sloj po sloj, shvatili da utroba žumberačke jame čuva dvostruko više ubijenih nego što se mislilo. Broj od najmanje 814 žrtava smaknutih bez suda i presude mogao bi biti i veći jer po iskazima svjedoka u blizini postoji još nekoliko jama s posmrtnim ostacima žrtava koje tek treba istražiti.

Sada se s pravom očekuju službeni odgovori na stara, ali i dalje aktualna pitanja: tko je, s imenom i prezimenom, i pod čijim vodstvom, odgovoran za počinjene zločine; koja je povezanost zločina i njegovih počinitelja sa 30-godišnjim odugovlačenjem ekshumacije; kako će se i kada utvrditi identitet žrtava; kada i gdje će biti dostojno pokopane... Riječ je o pitanjima praktične naravi na koja uz samo malo dobre volje mogu lako odgovoriti institucije demokratske zemlje kakva je proklamirano i Hrvatska. Kada se odgovori na ta pitanja, tu međutim nije kraj, nego tek početak. Jer ako ostane neodgovoreno pitanje što uopće današnjemu naraštaju i onima koji tek dolaze znači vrijednost žrtve stotina nedužnih osoba pobacanih tijekom i nakon Drugoga svjetskoga rata u jamu Jazovku, tada žrtve iznova podnose mučeništvo.

U suvremenoj je kulturi općenito, pogotovo među mladima, na djelu proces amputacije svijesti o prošlosti, a tim se složenim fenomenom obilato koriste oni koji vođeni sebičnim interesima žele prikriti ili relativizirati istinu iz hrvatske prošlosti 20. stoljeća. Nerijetko je jedna ideologija proteza drugoj, jer povijest uči da ideologije nažalost ne mogu umrijeti, mogu samo zaspati i po potrebi se buditi. No uzme li se u obzir da upravo povijest može imati snažnu odgojnu dimenziju za nove naraštaje, ledina na kojoj su sredinom srpnja poredane kosti ubijenih može postati prizorište suočavanja s istinom koja poziva da se prema svima u društvu, pogotovo najranjivijima, iskaže minimum humanosti.

SVima koji su godinama tragali za svojima najmilijima prizor posloženih lubanja i kostiju može izazvati jezu, ganuće i bolnu spoznaju o patnji njihova stradanja te donekle mir i zadovoljštinu ako se pristupi identifikaciji tijela i dostojno ih se pokopa. Po bližnji ne će osjetiti strah pred skeletima iz Jazovke. Njih se kao »aveti iz prošlosti« mogu uplašiti samo oni koji imaju njihovu krv na rukama i njihovu smrt na duši ili su sudjelovali u pokušajima zataškavanja počinjenih zločina. Jer tek je sada, pred kostima koje su nakon 75 godina na svjetlo srpanjskoga dana izvađene iz tame, moguće rekonstruirati čitav kauzalni lanac, makar obrnutim redoslijedom: od ekshumacije zemnih ostataka žrtava 2020. preko ignoriranja vlasti nakon demokratskih promjena da vjerodostojna informacija o grobnom mjestu iz 1989. dovede do iskapanja, čemu su pak u doba komunističke vladavine pretходила desetljeća ušutkivanja, zatvaranja i mučenja svjedoka i pokušaja da se nabacivanjem velike količine smeća skrije jama, pa sve do korijenja - krvavih događaja iz 1945. i 1943. koji vapije za ispunjenjem pravde, a najmanje što se može učiniti, osim dostojanstvenoga ukopa, imenovanje je i procesuiranje odgovornih za zločine.

Zašto je pak Crkvi stalo do toga da se uključi u spomen na žrtve Jazovke i, uopće, zašto je iz godine u godinu posljednja tri desetljeća nad jamom, osim moleći za pokojne, preko svećenika i biskupa pozivala na otkrivanje (povijesne) istine o stravičnom zločinu? Ne samo zato što se od nje traži djelo milosrđa (»mrtve pokopati«), nego i stoga što uz nastojanja mjesne udruge gotovo ni jedna druga institucija nije ozbiljnije poduprla pothvat otkrivanja istine o zločinačkom pohodu na nedužne. Kontinuitet višedesetljetne crkvene prisutnosti oko jame Jazovke simbolično je tijekom očevida i iskapanja posmrtnih ostataka žrtava pokazivala tiha prisutnost mjesnoga katoličkoga svećenika koji je izvlačenje kostiju pratio s molitvom na usnama. No, vjernički gledano, Bog nikad nije napustio nevine žrtve, bio je s njima u njihovim molitvama i vapajima tijekom mučeništva, jecao je zajedno s onima koji su ga molili za snagu da izdrže nasrtaje divljačke zloće.

Preko kostiju posloženih na »najlonski oltar« pod vedrim nebom Bog se opet objavio kao gospodar povijesti te se iznova potvrdilo da ništa što je skriveno ne će ostati tajno. ■

Branimir Stanić

Sada se s pravom očekuju službeni odgovori na stara, ali i dalje aktualna pitanja: tko je, s imenom i prezimenom, i pod čijim vodstvom, odgovoran za počinjene zločine; koja je povezanost zločina i njegovih počinitelja sa 30-godišnjim odugovlačenjem ekshumacije; kako će se i kada utvrditi identitet žrtava; kada i gdje će biti dostojno pokopane... Riječ je o pitanjima praktične naravi na koja uz samo malo dobre volje mogu lako odgovoriti institucije demokratske zemlje kakva je proklamirano i Hrvatska.